

Høgskolen i **Hedmark**

Campus Elverum
Avdeling for folkehelsefag

1BAC11

Astri Ingeborg Sagøy

Kvinner i typiske mannsidretter

Women in traditional male sports

1FH02
Folkehelse 2010-2013

2013

Samtykker til utlån hos biblioteket:

JA

NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage:

JA

NEI

Forord

Jeg er student ved Høgskolen i Hedmark, avdeling Elverum. Jeg går bachelor i folkehelse med vekt på fysisk aktivitet. I forbindelse med avsluttende semester ved skolen skal jeg skrive en bacheloroppgave.

Det har vært tre interessante år, og arbeide med bacheloroppgaven har vært givende og lærerik. Jeg har tilegnet meg masse ny kunnskap gjennom arbeidet med denne oppgaven, og lært hva som kreves i en forskningsprosess. Jeg har aldri skrevet en oppgave som denne før, med tanke på omfang og bruk av litteratur og vitenskaplige artikler, men en gang må være den første. Samtidig har det vært en emosjonell opp- og nedtur.. Noen ganger har alt gått på skinner og teksten har nesten skrevet seg selv. Andre ganger har det vært helt motsatt, hvor jeg hadde lyst til å gi opp hele greia.

Jeg vil rette en stor takk til mine medstudenter. Gjennom samarbeid på skolen, diskusjoner og rådgivning, har dere hatt stor betydning for meg og arbeidet mitt. En stor takk må også rettes til min tålmodige veileder, som ga meg positive og konstruktive tilbakemeldinger hele veien og flere gode råd å følge.

Elverum, 2. mai 2013.

Astri Ingeborg Sagøy

Sammendrag

Forfatter:

Astri Ingeborg Sagøy

Tittel:

Kvinner i typiske mannsidretter

Tema:

Idrett, kropp, selvbilde

Problemstilling:

Hvilke forventninger og konflikter møter kvinner i typiske mannsidretter?

Underproblemstilling:

Hvilken selvoppfatning og syn på egen kropp har disse kvinnene?

Metode:

Kvalitativ metode i form av litteraturstudie.

Resultat:

Funnene gjort i dette studiet viser at kvinner i typiske mannsidretter møter konflikter rettet mot kjønn, og forventninger til maskulinitet i idretten og feminitet i andre sosiale situasjoner. Kvinnene i denne oppgaven har et gjennomgående positivt syn på kroppen sin og det kan i stor grad relateres til idretten og den sunne, sterke kroppen de har arbeidet hardt for å oppnå.

Nøkkelord:

femininity, muscularity, masculinity, bodybuilding, rugby, expectation, conflict, self

Innhold

Forord

Sammendrag

Innhold

Innhold

Forord.....	2
1.0 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn for valg av problemområde	6
1.2 Formålet med oppgaven	7
2.0 Nærmere om problemstillingen.....	9
3.0 Teori	10
3.1 Idrett, kjønn og likestilling.....	10
3.1.1 Nøytral idrett?.....	11
3.2 Kjønnsideologi	12
3.2.1 Kroppsidealer	13
3.3 Seksualitet i idretten	13
3.4 Bourdieu; kapital og den maskuline dominans.....	14
3.5 Kropp, selvoppfatning og identitet	16
3.5.1 Kroppen som redskap og symbol.....	17
3.6 Sosialt nettverk	17
4.0 Metode	19
4.1 Metode.....	19
4.2 Valg av metode.....	19
4.3 Veien mot målet.....	21
5.0 Resultater	22
5.1 Artikkel 1: Muscle matters: maintaining visible differences between women and men.....	22
5.2 Artikkel 2: Living the paradox: Female Athletes Negotiate Femininity and Muscularity	23
5.3 Artikkel 3: Femininity and muscularity: Accounts of seven women body builders.....	24

5.4	Artikkel 4: (Un)Disciplined Bodies: A Foucauldian Analysis of Women's Rugby	25
5.5	Artikkel 5: An exploration of gender-role expectations and conflict among women rugby players	26
6.0	Diskusjon	28
6.1	Forventninger	28
6.2	Konflikter	29
6.3	Selvopfatning og syn på egen kropp	31
7.0	Konklusjon	35
	Litteraturliste.....	36

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av problemområde

Fysisk aktivitet og idrett har alltid vært av interesse for meg så lenge jeg kan huske. Og med alderen har helse fått mer verdi og betydning for meg. I løpet av mine snart tre år på Høgskolen i Hedmark har jeg fått økt kunnskap om folkehelse, herunder faller valg av tema for oppgaven: Kjønn, kropp og likestilling i idrett.

Det er et tema som til de grader er oppe i tiden. I det postmoderne samfunnet og den vestlige kulturen vi er en del av har kropp og kroppsideal blitt ilagt stor verdi. Denne verdien og opptattheten av kropp kommer til uttrykk på mange forskjellige måter; behovet for fysisk trening, kostholdsbevissthet, bekymring for overvekt og kroppsideal (Lesjø, 2008).

Det er en ustanselig fokusering på kroppen, både utseendemessig og funksjonsmessig. Utseende og funksjon skal helst kombineres og forenes slik at man oppnår idealkroppen. Særlig kvinnekroppen har gjennom tidene blitt eksponert for ulike idealer. Reklameplakater over alt i samfunnet, internett, magasiner og fjernsyn står for en liten brøkdel av påvirkningen vi til daglig blir utsatt for, og gir et bilde av hvordan samfunnet forventer oss å være. Forskning viser at menn også opplever den samme eksponeringen (Rjukan, 2009), men jeg vil i min oppgave konsentrere meg om kvinnene. Jeg tar utgangspunkt i tidligere forskning, hvor kvinner befinner seg i typiske manneidretter (i dette tilfellet bodybuilding og rugby) og hvordan de opplever det.

Det likestilte Norge mener like rettigheter for alle har stor betydning for framgang (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011), og her vil jeg se denne fra et sosialt perspektiv gjennom idretten. Jeg vil trekke fram saken om Marit Bjørgen og idrettsgallaen 2012 (Borud, 2012) for å vise aktualiteten oppgaven har i dag. Vi er vant med at Bjørgen går skirenn og vinner skirenn. Når hun gjør det er hun hele Norges ski-dronning og alle elsker henne. *Da* er det greit at hun har store muskler og en muskuløs kropp som vinner medaljer for

seg selv og Norge. Med en gang hun pynter seg og kler seg i kjole, slik damer gjør, får pipa en annen lyd. Hun trenger musklene for å gjøre det godt i sporet og hun kan ikke bare kvitte seg med dem når hun skal ha på seg kjole. Den polske nettavisen Super Express skrev følgende om Bjørgens muskler: "Marit Bjørgen har muskler som en mann" (NTB, 2012). Hun er kvinne og da har hun vel muskler som en kvinne. Dette viser bare hvordan muskler og muskulære personer relateres med mann og det maskuline. Hvorfor må man tenke kjønn når det kommer til muskler, har muskler kjønn?

1.2 Formålet med oppgaven

Oppgaven tar sikte på å vise kompleksiteten mellom kjønn og likestilling i sosial kontekst, i dette tilfellet idrett og fysisk aktivitet. Det er vanskelig å bryte med de tradisjonelle, fastgrodde kjønnsrollemønstrene. For visst har vi likestilling her til lands, formell og nedskrevet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011), men er den reell? Til tross for likestillingen i alle sektorer i samfunnet, velger de fleste menn og kvinner tradisjonelt (ibid); far er ute og jobber, mens mor er hjemme med barna og så videre. Det tradisjonelle gjenspeiles også i idretten; i Ulseths avhandling fant man at *utseende og kropp* var et "kvinneargument" for å trene. Kvinnene var også høyest representert i gruppeaktiviteter på treningssentre og menn likedels ved individuelle aktiviteter. Hos menn var *ytelse og prestasjon* det viktigste argumentet for å trene. Dette samsvarer med de hypotesene de hadde før avhandlingen; at kvinner var forventet å velge gruppeaktiviteter som aerobic og step, framfor individuell trening med manualer (Ulseth, 2002). Dette kan ha sammenheng med den kunnskap vi har om hvilke resultater ulik trening gir. Men det finnes da altså de som "svømmer mot strømmen", kvinnene som velger å etablere seg i de typiske manneidrettene. Hva tenker de om de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene og forventningene som de med tilsynelatende enkelhet knuser? For det er ikke bare lett å være kvinne i dagens samfunn, overalt blir man møtt med tilsynelatende uforenlige forestillinger om atferd og utseende. "Fit", men sexy, sterk, men tynn. En får høre at fysisk styrke er bra for helsa, men ser at "belønninger", i form av oppmerksomhet fra menn og media, går til tynne, sårbare og ikke-

atletiske kvinner. Atletiske kvinner får høre at de er attraktive, men ser at menn tiltrekkes av kvinner med en tynn og "fikset" kropp.

2.0 Nærmere om problemstillingen

Min hovedproblemstilling lyder som følger:

Hvilke forventninger og konflikter møter kvinner i typiske "mannsidretter"?

Jeg har også en underproblemstilling som jeg ønsker å finne svar på:

Hvilken selvopfatning og syn på egen kropp har disse kvinnene?

Disse kvinnene "oppfører" seg kanskje ikke i tråd med de tradisjonelle forventningene til deres kjønn, og det vil gjerne føre til noen konflikter. Jeg vil ta utgangspunkt i kvinner som driver med typiske "mannsidretter", og finne ut hva de føler om sin egen deltakelse i sporten. Med sine muskuløse og atletiske kropper forener de eller motarbeider de sosiale forventninger til femininitet. Har disse kvinnene et annet syn på sin egen kropp og en annen selvopfatning sammenlignet med andre kvinner?

3.0 Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere relevant teori som bakgrunnskunnskap for problemstillingen min.

Fra gammelt av har det vært slik at mannen er den som er ute og arbeider, er den store, sterke, og som skal forsørge familien sin. Kvinnen holder til i hjemmet, passer barn og driver husarbeid. Hun er oftest liten, slank og "sårbar og svak". I dag er det annerledes, og da er det ikke så rart at kvinnekroppen blir annerledes også? Hvis vi tar eksempelet med Bjørgen i innledningen og den responsen og de reaksjonene hun fikk når hun viste fram musklene sine i en annen setting enn i skisporet, kan man trekke en liten konklusjon med at muskler er av betydning. Muskler er noe vi kan se, og en synlig faktor som kan definere forskjell mellom kjønn. Til og med innenfor en sport hvor målet er å bygge muskler og bli størst og sterkest mulig, er det viktig å opprettholde denne synlige forskjellen mellom kvinner og menn. I idrett assosieres ofte muskler med maskulinitet og det mannlige kjønn, mens feminitet er noe kvinnelig (Choi, 2003). Bourdieu beskriver den maskuline dominans som noe av det mest naturlige som finnes: "Delingen mellom kjønnene er en sosial konstruksjon som er "naturliggjort" (...) Den mannlige og kvinnelige kroppen, forskjellen mellom kjønnsorganene, synes å representere en legitimering av den sosialt konstruerte ulikheten og naturligheten mellom kjønnene" (Bourdieu, 2000).

3.1 Idrett, kjønn og likestilling

I et samfunn finnes det et sett av strukturer som setter folk i posisjoner og stillinger, idretten var en undertrykkende struktur for kvinner helt fram til sent på 1900-tallet og har gjennom tidene vært en arena for menn. Ikke før på slutten av 1960-årene kom kvinner for alvor med i idretten, men det var likevel bare en liten prosentandel sammenlignet med mennene, og når de først kom med var det i aktiviteter som ikke brøt med gjeldende oppfatninger av kvinnelighet og feminitet (Lesjø, 2008). Etter hvert ble forskjellen mellom kvinner og menn minimalisert til å dreie seg om biologi; utseende, styrke og funksjon i reproduksjonsprosessen (Brodtkorb & Rugkåsa, 2009), noe som forutsetter og legitimerer at noe er mer passende eller *egnet* for

kvinner enn menn, og vice versa. Det som har vært viktig for kvinneforkjempere verden over i nyere tid er å gjøre klart at denne forskjellen er en sosial konstruksjon fremfor en biologisk, og en sosial konstruksjon kan man gjøre noe med, den kan endres (Lesjø, 2008). Paquette og Raine bekrefter dette ved å fastslå at kvinners syn på kroppen er en dynamisk konstruksjon, ved at det endres hele tiden når kvinner blir utsatt for nye idealer og forkaster de gamle (2004). Endringer av slike sosiale konstruksjoner skjer gjennom handlinger som bryter med kjente og aksepterte strukturer som tidligere har rådet i samfunnet. Grenser brytes og nye realiteter oppstår og formes til å passe inn i de samfunnene de oppstår i. Banebrytende kvinner som Laila Schou Nilsen, Grete Waitz, Mia Hamm med flere, brøt barrierer og gjorde idrett til noe naturlig (framfor "unaturlig") og selvfølgelig for kvinner. Disse og mange andre ga en ny forståelse om at kvinner kan, og har blitt rollemodeller for idrettskvinner verden over. Sammen med kvinner fra kvinneundertrykkende land i Afrika og Midt-Østen, som har brutt med tradisjonelle konstruksjoner, utfordrer de det mannlige herredømmet i idretten (Lesjø, 2008). Dette er en nødvendighet; å utfordre herredømmet og si at man ikke er enig. Dette viser at man ikke godtar det som er. Hvis man sitter passivt på sidelinjen uten å gjøre noe er man like skyldig selv. For å få fremmet likestilling må strukturer som hindrer denne utfordres, endres eller fjernes. I innledningen til bacheloroppgaven konstaterte jeg med at vi har likestilling her til lands, men er det reell likestilling? Er det lik fordeling av deltakelse, goder, makt og ansvar? Det er lite sannsynlig. Den mannlige dominansen i idrett virker standhaftig, men som sagt så utfordres den hele tiden. Spesielt gjennom å endre det tradisjonelle synet på kvinner i idrett og endringene av kvinnelige kroppsidealer. Men disse tradisjonene og verdiene er meget sterke og har dype, kraftige røtter som det ikke bare er å rive opp på et røsk. Det blir som sangen "Gubben og gamla" hvor flere og flere kommer til for å hjelpe med å dra opp rota. Her vet man ikke helt hvor mange som "må til" og hvor lang tid det vil ta å endre disse.

3.1.1 Nøytral idrett?

Idretten har ofte blitt framstilt som nøytral, men har i virkeligheten lenge vært konsentrert om de mannlige utøverne og prestasjonene (Lesjø, 2008), dette kan ha sammenheng med den historiske mannsdominansen i idrette, hvor idrett historisk sett har blitt sett på som noe mandig og maskulint. Hovden (2004) mener at idrettens nøytrale overflate skjuler en

undertrykkende kjønnspraksis; at kvinnelige idrettsutøvere må tilpasse seg arenavilkår definert av menn. Termen "den doble kjønnskoden" beskriver nettopp dette hvor kvinner blir vurdert i forhold til menn når det gjelder prestasjoner, samtidig som de skal være sitt kjønn (ibid). Her oppstår det en rollekonflikt hos kvinnelige utøvere som blir sett på som maskuline i tilknytning til idrett, samtidig som de skal tilfredsstillende forventninger om femininitet og som seksualobjekt. Kvinnelige idrettsutøvere vil oppleve rollekonflikt hvis de prøver å oppfylle både maskuline og feminine kjønnsrolleforeventninger (Fallon & Jome, 2007).

3.2 Kjønnsideologi

Kjønnsideologi påvirker hvordan vi tenker om oss selv og andre, hvordan vi relaterer oss til andre, atferden vår og hvordan vi organiserer vårt sosiale liv, ut fra hvilket kjønn vi er (Coakley & Pike, 2009). Ideologi er noe så selvfølgelig at man ikke tenker over det. Det er noe en bruker som forklaring til hvorfor verden er som den er og det settes sjelden spørsmålsteget ved dette (ibid), som om det skulle være den mest åpenbare og selvskrevede lov. For å oppnå forandringer i forskjellene mellom kvinner og menn i idrett, virker det å være ganske naturlig å prøve og bryte med den tradisjonelle kjønnsideologien. Når kvinner driver idrett blir de fysisk sterke, i noen idretter er de mer muskuløse enn i andre. Disse kvinnene utfordrer den regjerende kjønnsideologien om kvinner som det svake kjønn. Flere ser sterke kvinner som en trussel og prøver å vekke mistro eller skape et vanry knyttet til disse idrettskvinnene (Coackely & Pike, 2009). Ved å rakke ned på kvinnelige idrettsutøvere eller gjøre dem inkompetente, opprettholder de den eksisterende kjønnsordenen og gir lite rom for progresjon. Følgende sitat kommer fra Mike Newell, manager for fotballaget Luton. Han kritiserer en kvinnelig assistentdommer:

"She should not be here. I know that sounds sexist, but I am sexist, so I am not going to anything other than that. We have a problem in this country with political correctness, and bringing women into the game is not the way to improve refereeing and officialdom.... if you start bringing in women, you have big problems..." (Sharp, 2006).

Når kjente og høytstående personer med makt i idretten har slike holdninger og forestillinger om hvordan ting skal være, fører det til at fremgangen i "likestillingsprosessen" i idrett stopper opp. Dette er noe av det idrettskvinner verden over kjemper mot hver dag.

3.2.1 Kroppsidealer

Tranøy definerer ideal som "... mønstergyldig eksempel til etterfølgelse, forbilde, høyverdig mål; også om noe som ennå ikke er realisert, eller om noe som bare finnes i tanken og ikke også i virkeligheten" (2013). Kroppsidealene synes å være forskjellig for kvinner og menn. Mannsidealet virker å innebære en mer utviklet muskulatur enn kvinneidealet som på sin side virker å fokusere på en mer tonet, slank kropp, dog med former. Muskeløse jenter er ikke passende, det bryter med vår kulturelle oppfatning av hva som er feminint. Muskler hører ikke sammen med kvinnelighet, og fremstilles som direkte ukvinnelig (Larsson, 2001). Liimakka mener det er konstruert et mektig, tilsynelatende uknuselig ideal for en ønskelig feminin kropp. Og kvinner har lært å relatere seg til kroppen sin gjennom eksterne forventninger (2011). Kropp har alltid vært i fokus, og i disse dager, spesielt i den vestlige verden, har kroppsmodifisering blitt mye mer tilgjengelig og tydeligvis viktigere. En person kan tilsynelatende "øke sin verdi" ved å oppnå idealkroppen (Engelsrud, 2007), som trolig representerer en indre kontroll over kroppen, en vilje til å gjøre det som trengs for å innfri "samfunnets krav" til kropp. Videre hevder Engelsrud media farer med et budskap om at ingen skal lenger måtte leve med en kropp de er misfornøyd med. Det meste kan fikses på og modifiseres etter eget ønske (ibid), som ofte synes å være et hig etter idealkroppen. Eksempelvis har plastisk kirurgi blitt en hverdagsting og allment akseptert, det er ikke bare store stjerner i Hollywood som gjør dette lenger.

3.3 Seksualitet i idretten

Attraktiv eller ikke attraktiv? Dette spørsmålet virker å ramme kvinner mer enn menn. Det kan være en følge av medias dekning av idrett, hvor menn får dekning grunnet sine idrettslige prestasjoner (som er normaliteten og målestokken), mens kvinner i mindre grad får dekning grunnet dette. Det stilles ofte krav til påkledning hos kvinnelige utøvere, og vi får en seksualisert fremstilling av den kvinnelige kroppen, hvor prestasjonene ikke er så vesentlig (Coakley & Pike, 2009). Så lenge kvinnene tilfredsstiller synet vårt er det greit. Dette kan være noe av grunnen til at kvinner synes å være så sykkelig opptatt av utseende, og ikke prestasjoner; fordi det forventes av dem av samfunnet de lever i.

I 2004 foreslo FIFAs daværende president, Joseph Blatter, at kvinner kunne øke fanskaren sin eller tiltrekke seg flere mannlige fans om de spilte med trangere shorts (BBC, 2011). Sagt på en annen måte mener han at eneste muligheten for kvinnelige fotballspillere til å få flere fans er å bruke "sex-appeal", bruke kroppen sin og utseende sitt, siden prestasjonene deres ikke tiltrekker publikum. Flere kaller kvinnesport annenrangs, og dette kan vise seg veldig vanskelig å endre når folk fortsetter å neglisjere og svekke kvinnesporten (Coakley & Pike, 2009). Ved å forkaste utrolige idrettslige prestasjoner (av kvinner) og gjøre disse utøverne til seksualobjekter forsterkes bare det tradisjonelle kjønns skillet mellom menn og kvinner, og gjør det tungt for de det gjelder og som ønsker endringer. Jeg vil gjerne komme med et eksempel fra media som dreier seg om den kvinnelige idrettskroppen og seksualitet. I forbindelse med at rugby har kommet med på OL-programmet igjen (OL 2016), har det kanadiske kvinnelandslaget lagd en nakenkalender for å skape oppmerksomhet rundt sporten. Frontfigur, Barbara Mervin, håper med dette å vise sunne kroppsidealer som et resultat av hard trening, mye arbeid og sunn livsstil; "Det er veldig vakkert å ha muskler på kroppen og å være i fysisk god form er veldig attraktivt" (TV2, 2012) Det synes viktig å påpeke at selv om målet til landslaget er å vise at "det er skjønnhet i en atletisk kropp" og det går an "å veie 80 kilo og være utrolig vakker" (ibid), er det en fare for å bli oppfattet som seksualobjekter. I kommentarfeltet nedenfor denne artikkelen lyder første kommentar slik: " Et par av dem er søte ja. Men muskeljenter, kommer aldri til å bli noe sexueelt og det var en del manndige damer på det fjerde bildet" (ibid). Denne personens syn representerer sannsynligvis et generelt syn som flere deler, og det er litt trist, med tanke på at for å drive med rugby, må du være noe annet enn ei flis. Målet med idretten synes å bli usynliggjort gjennom fokuseringen på kroppens utseende.

3.4 Bourdieu; kapital og den maskuline dominans

Jeg mener det er hensiktsmessig å ta med Bourdieus teori om kapital. Begrepet kan brukes for å forklare ulikheter og ulike former for dominans. Det kan deles i økonomisk, kulturell og sosial kapital (Kaasa, 2010), og i denne oppgaven vil idrettslig kapital som en type sosial kapital være interessant å se nærmere på. Gjennom trening, konkurranser og prestasjoner kan man oppnå sosial status blant treningskompiser eller lagspillere. Sosial kapital er noe man kan

bygge opp, holde for seg selv og bruke til å fremme egne interesser, og Bourdieu hevder dette er et privilegium for eliter i samfunnet (Hvinden & Gissing, 2005). I idrettslig sammenheng kan vi kanskje se på menn som eliten og kvinner som en svakere stilt gruppe. Kapital kan sees på som ressurser det er lite av, og som mennesker konkurrerer om. Kapital kan gi visse fordeler og status i det sosiale liv og er ulikt fordelt blant menneskene. Og det er denne ujevne fordelingen av kapital/ressurser som gir grunnlag for dominans og herredømme (Aakvaag, 2008). I noen idretter kan det være vanskelig for kvinner å oppnå samme status som menn på grunn av reglementets begrensninger. I eksempelvis lacrosse og bodybuilding er det forskjellige regler for kvinner og menn. I bodybuilding kan vi ane forskjellen ut ifra følgende sitater: "muscular development must not be carried to such an excess that it resembles the massive musculature of the male physique" (Bodybuildingregel, i Choi 2003) og "...you can tell her hips from the waist. (...) Facial hair, makeup is on, her hair is in a flattering style" (dommer, i Choi 2003). I lacrosse er det forskjeller på utstyret til kvinner og menn, hvor menn er mer utrustet fordi reglene tillater et tøffere spill. Kvinnene bruker også skjørt her (NAIF, s.a.). Det settes ulike krav og restriksjoner til de ulike kjønn. De undertrykte og dominerte synes å akseptere denne skjevfordelingen og urettferdigheten, hvorfor det? Jo, fordi gjennom tidene har det foregått en "naturalisering" av disse, slik er det bare. Det har blitt noe vanlig, hverdags, en selvfølge og noe uproblematisk (ibid). Et eksempel er den maskuline dominans, hvor den biologiske konstruksjonen, altså biologiske forskjeller mellom kjønnene, har blitt en naturalisert sosial konstruksjon, hvor den maskuline ordenens styrke ikke trenger å rettferdiggjøres (Bourdieu, 2000). Kvinnenes naturlige plass er i hjemmet, passe barn, vise omsorg (Aakvaag, 2008) med mer. Slik vedvarende undertrykking gjør at man finner seg i situasjonen som den er, fordi man tror det er slik det skal være. Her kommer vi inn på Bourdieus teori om aktør/struktur. Aktørene, individene i samfunnet, er ikke ofre for samfunnets konstruksjoner og normer. De er kompetente og selvstendige deltakere, som reproducerer konstruksjonene og normene (ibid). Det vil si om en konstruksjon eller en norm vedvarer eller ikke, er avhengig av om mennesker fortsetter å naturalisere disse eller om man finner ut at det er på tide med forandringer og produserer nye og radikale ordninger sett i sammenheng med det dynamiske samfunnet eller kulturen man er en del av.

3.5 Kropp, selvoppfatning og identitet

Selvoppfatning er ofte synonymt med selvfølelse og selvtillit. Selvoppfatning er vår relasjon til oss selv, og har betydning for vårt forhold til oss selv, andre og den kulturen vi er en del av. Den spiller også inn på atferden vår, og er vesentlig når det kommer til rollene vi "gjør" og egenskapene vi tilegner oss (Duesund, 1995). Denne har stor betydning for hvordan et individ føler, tenker og handler. Skaalvik & Skaalvik definerer selvoppfatning som "enhver oppfatning, vurdering, forventning, tro eller viten en person har om seg selv" (2007). Altså hvordan man betrakter seg selv, og en kan ha positive og negative betraktninger om seg selv i forskjellige handlingssituasjoner. Identitet er også noe som omtales i sammenheng med selvoppfatning, og betydningene av disse to kan være mye av det samme. Identiteten er personligheten vår, den vi er. Det er også vårt selvbilde og vår oppfatning av oss selv; "...som oppleves som særlig sentral, ekte og typisk for vedkommende" (Store Norske Leksikon, 2005) Kaasa trekker en konklusjon om at identitet er en sosial konstruksjon, samtidig som vedkommendes indre er av betydning. I tillegg er den dynamisk og foranderlig (2010). For at en identitet skal bli en synlig og gjeldende del av personligheten trenger den å motta gjentaende positive, forsterkende tilbakemeldinger (Fallon & Jome, 2007). Det som synes å være og ofte blir gjentatt som respektabel oppførsel og atferd i dag er trening og kosthold, og et kvinnelig ideal hvor kroppen er liten og slank.

Idrett er en form for praksis av kroppslige ferdigheter og har stor betydning for identitetsdannelsen. Kroppen vokser eller brytes ned og utvikler seg hele tiden, og hvordan dette skjer er i stor grad sosialt og kulturelt bestemt (Lesjø, 2008). Tidligere forskning viser også at fysisk aktivitet gir en mer positiv selvfølelse og mer selvtillit. Dette kan være grunnet den brede handlingssituasjonen idrett gir, den kan praktiseres på mangfoldige og varierte måter (Duesund, 1995). Idrett kan drives på individuelt grunnlag, på individets premisser og forutsetninger. Denne utnyttelsen av idretten kan føre til positive opplevelser for individer og personlig utvikling, som videre kan ha betydning og positiv virkning på selvoppfatningen (ibid).

3.5.1 Kroppen som redskap og symbol

Kroppen kan modifieres, trenes opp og kontrolleres, og betraktes mer og mer som en del av personligheten. Kroppen gjennomgår en naturlig aldringsprosess, men vi kan også gripe inn og forme den på veien ved hjelp av valg av livsstil (ansvar for egen kropp). Filosof og sosialpsykolog George Herbert Mead mener identiteten blir skapt gjennom en aktiv sosial prosess; dels gjennom den indre dialogen, andres oppfatninger av hvem en er, og ens tolkninger av andres atferd og påvirkninger fra andre. Denne økningen av hvor viktig den sosiale prosessen for utvikling av "selvet", får videre konsekvenser for vårt forhold til kroppen, som i dag uttrykker en viktig del av hvem vi er og hva vi vil være (Lesjø, 2008). Kroppen vi viser frem, vil vi gjerne vise fra sin beste side, og gjennom fysisk aktivitet og kosthold, kontrollerer vi kroppen og prøver å forme den slik vi gjerne vil den skal være. På denne måten kan kroppen gi et bilde av en persons identitet. Kroppen er ikke bare biologi lenger, den er også noe emosjonelt, sosialt, kulturelt, spirituelt og psykisk. Og alt dette spiller en rolle for hvilket syn man har på sin egen kropp (Paquette & Raine, 2004).

Antropologen Mary Douglas mener kroppen fungerer som et symbol for det samfunnet eller de kulturer den lever i, og hvilke verdier som verdsettes her (Lesjø, 2008). I dag lever vi i vesten i et overflodssamfunn, vi har nok av mat, og da verdsettes verdier som tynnhet som et bevis på kontroll over egen kropp og matinntak. I samfunn hvor mat er en mangelvare er en stor og fyldig kropp et bevis på "luksus", ved at man er velfødd.

Mange studier viser at kroppen brukes som symbol på samfunnet hos ulike folkegrupper. Bearbeiding av kroppen for å oppnå anstendige og tiltalende idealer i de ulike samfunnene for å oppnå aksept og virke attråverdig er vanlig over alt. Forskjellen ligger i hva man velger å gjøre med kroppen sin og hvorfor, likevel synes alle mennesker å ha et felles behov; å etablere og formidle egen identitet (Brodtkorb & Rugkåsa, 2009).

3.6 Sosialt nettverk

Når vi er med i grupper er det gjerne fordi det er noe som betyr noe for oss eller vil oppnå noe; deltakelse i grupper tilfredsstiller noe vi trenger, et eller flere behov (Gjørund & Huseby, 2007). Grunnen til at man er en del av ulike grupper kan være flere, og for kvinner i typiske

mannsidretter kan det være av den enke grunn at de trenger støtte og beskyttelse, og kanskje anerkjennelse for det de driver med.

Vi er en del av grupper, kulturer og/eller samfunn hele livet. Maslow fremhever vårt behov for sosial kontakt som hovedgrunn til delaktigheten (ibid). En subkultur (rugbylaget eller treningsstudioet for bodybuildere) kan være et sted eller en samling av mennesker som med like interesser, meninger og verdier, og her kan man få oppmuntring, hjelp, støtte og forståelse fra likesinnede. Det viser seg særlig viktig å ha flere å støtte seg til og som bryr seg om en i forbindelse med vanskeligheter og kriser som kommer og går i løpet av livet (ibid). Det sosiale nettverket og hvem man "menger" seg med her, kan også ha betydning for identitetsdannelsen og hvordan man oppfatter seg selv.

4.0 Metode

Dette kapitlet omhandler metode. Her vil jeg gjøre rede for valg og bruk av metode. Først vil jeg kort definere hva som menes med termen. Det vil også komme en begrunnelse for valg av metode; hvorfor denne er et riktig valg med tanke på problemstillingen, og selvfølgelig framgangsmåten for arbeidet.

4.1 Metode

"Å bruke en metode ... betyr å følge en bestemt vei mot et mål". Målet er å kunne trekke konklusjoner og slutninger med bakgrunnskunnskap i innsamlet data (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2010). Det er et verktøy man bruker når en ønsker å undersøke noe og beskriver framgangsmåten vi velger for å komme fram til svar på noe vi finner interessant og vil vite mer om. Vi deler forskning inn i to hovedstrategier; kvalitativ og kvantitativ, hvor det i kvalitativ metode ofte vektlegges nærhet og observasjon av et fåtalls objekter i sine naturlige omgivelser (dyp informasjon om færre enheter, tilspisset forskning) (Ringdal, 2007).

4.2 Valg av metode

Metoden jeg har valgt å jobbe etter er litteraturstudie, og er et design som baserer seg på sekundærdata (for eksempel bøker, vitenskapelige artikler, tidsskrifter med mer).

Metodevalget har stor betydning for oppgaven, med tanke på om det er den rette metoden å anvende. Jeg er ute etter meningsfull tekst i andres publiseringer, som går i dybden på et tema, noe som tilsier at jeg velger en kvalitativ tilnærming til problemet. Litteraturstudiet tar som sagt utgangspunkt i andre studier, samler inn kunnskap fra tidligere forskning, for å til slutt kunne trekke ut sikker kunnskap fra flere studier (Jacobsen, 2010). Disse studiene kan ha forskjellige perspektiver på samme tema som gir forfatteren et større synspunktregister som igjen kan gi grobunn for diskusjoner og forslag til nye hypoteser.

Problemstillingen min belyser et hett tema i dagens samfunn og det er et stort "sosialt fokus" rettet mot dette temaet. Det gjenspeiler seg i media og ved at det finnes en del forskning på

området. Den store, tidkrevende og viktige oppgaven blir å skille ut og lese relevant litteratur for problemstillingen. En må være kildekritisk mens man leser, ved at man vurderer i hvilken grad teorien man har funnet lar seg bruke til å belyse problemstillingen (Dalland, 2012). Jeg mener de artiklene jeg har funnet og som er grunnlaget for min "data" er gode og pålitelige kilder. Jeg har lett på "Ebscohost", og krysset av for "full text", "references available" og "scholarly (peer reviewd) journals". Dette er en database anbefalt av Høgskolen i Hedmark, og søkekriteriene som jeg har brukt i denne databasen forsterker troverdigheten på kildene som gjør at jeg stoler på de funnene jeg har gjort.

I et slikt arbeide som bacheloroppgaven er, er det viktig å kunne forholde seg objektiv. Objektivitet, eller forsøk på å være det, kjennetegner vitenskapen og skiller den fra ikke-vitenskapen. Det er denne objektiviteten som gjør at vi tror på dens resultater. Men vi skal ikke ta all vitenskap for god fisk skriver Føllesdal og Walløe (2000). I praksis vil det si at jeg ikke lar mine egne tanker og meninger få plass i denne oppgaven. De må ikke bli betydende for det endelige resultatet.

Dette er også en ressursbesparende metode for forfatteren ved at man ikke er avhengig av å finne deltakere til intervju/spørreundersøkelser og eventuell bearbeiding av den innsamlede dataen. Samt at en ikke behøver å bekymre seg for personvern og at temaet kan være sensitivt og vanskelig å skaffe deltakere til. Her kan man spare mye tid og krefter, og heller fokusere på at det som har betydning for oppgaven er egen arbeidsinnsats og selvfølgelig om en gjør gode artikkelfunn eller ikke. Det er også en måte jeg liker å jobbe på. Dette er noen faktorer som har hatt vesentlig betydning for valg av metode sett i lys av bacheloroppgavens og problemstillingens begrensninger. Dalland skriver at man bør vurdere arbeidsinnsatsen etter hva studiet krever av deg (2012) og det vil være avgjørende for sluttproduktet at man evner å begrense seg og heller kunne gå i dybden på lite, men relevant kunnskap. Derfor er det viktig for meg å finne relevante artikler som kan anvendes til å belyse min problemstilling. Ved bruk av litteraturstudie som anvender sekundærdata kan det bli et problem å finne svært relevante artikler, siden disse dataene er samlet inn og brukt for en annen hensikt enn min (Jacobsen, 2010).

4.3 Veien mot målet

Planen er å ta utgangspunkt i noen (fire - fem) vitenskaplige artikler, samt en nyhetshendelse fra 2012 for å vise aktualiteten problemstillingen min har i dag.

Første oppgave på veien mot målet var å finne et interessant tema å skrive om for deretter å orientere seg om litteratur på dette området. Å skrive om noe spennende og fengslende er motiverende og vil gjøre jobben lettere. Det gikk greit å komme på tema; kvinner, kropp og femininitet. Det som derimot bød på større utfordringer var å komme fram til en god problemstilling som snevret inn temaet. For å kunne gå i dybden på et tema, må man avgrense og gi avkall på mange spørsmål man har lyst til å svare på (Dalland, 2012). Dette viste seg å bli litt vanskelig, men problemstillingen må spisses. I løpet av de første ukene jeg jobbet med bacheloroppgaven endret jeg problemstillingen flere ganger. Mer kunnskap gjennom lesing av litteratur, og noen timer med veiledning ga meg flere ideer til forbedring. Halve arbeidet er gjort gjennom en presis og konkret problemstilling. Jeg fant noen tilsynelatende saksrelaterte artikler, men etter hvert som jeg begynte å lese gjennom dem fant jeg at noen ikke var gode nok for problemstillingen min. Dermed kuttet jeg lesingen med en gang for å ikke kaste bort tid og energi på urelevant litteratur. Etter jeg hadde funnet artiklene og valgt ut de siste få som skulle være "mine funn", var det bare å lese nøye gjennom, bryte ned og analysere dem, samt gjøre gode notater underveis.

Jeg fant til slutt fem relevante artikler som jeg presenterer i resultatdelen. Der valgte jeg å ta for meg en og en artikkel og dens resultat fordi jeg mener det gir best oversikt. Etterpå diskuterer jeg resultatene opp mot det som er skrevet i teoridelen og problemstillingen min. Til slutt kommer en konklusjonsdel hvor jeg prøver å besvare problemstillingen min sett i lys av resultatene og teorien.

5.0 Resultater

I denne delen av oppgaven vil jeg legge frem de resultatene jeg fant under jobbing med oppgaven. Jeg vil ta hver artikkel hver for seg og presentere hver artikkels resultat. Dette for å gi en best mulig oversikt over resultatene. For at det ikke skal virke rotete har jeg også valgt å skrive artikkelens kilde etter overskriften siden all informasjon kommer fra samme kilde. Resultatene fra flere av artiklene viser at det er sterk maskulin hegemonitet knyttet til idretten. Vestlig kultur vektlegger den tradisjonelle feminine idealkroppen, og resultatene viser at mange av kvinnene som befinner seg i disse idrettene ser på den atletiske kvinnekroppen som en motsetning til femininitet. Samtidig har nesten samtlige av disse kvinnene forkastet tankegangen om den ideelle kroppen. Bodybuilding og rugby (ishockey og fotball) representerer subkulturer hvor kvinner i stor grad bare kan være seg selv og drive idrett

5.1 Artikkel 1: Muscle matters: maintaining visible differences between women and men

(Choi, 2003).

Denne artikkelen prøver å vise at selv innen en sport hvor målet er å bygge store muskler, så motarbeides kvinner som driver denne sporten, fordi de utfordrer "kjønnsgrenser". Begrunnelsen for denne motarbeidelsen er for å opprettholde de synlige forskjellene på menn og kvinner.

Resultatene fra denne artikkelen viser at kvinnelige bodybuilder utfordrer kjønnsgrenser, og de har som regel større muskler enn de fleste menn. Og dette samsvarer tydeligvis ikke med ideene om feminin skjønnhet. Og hvis musklene blir for store og kroppen ikke feminin nok, kan dette straffes seg når de deltar i konkurranser. Dommerne i konkurransene avgjør selv hvorvidt kroppen ligner "den perfekte kropp", uten noen kriterier eller regler for hva de skal dømme etter eller hvordan. Og i tillegg til å skulle nærme seg den såkalte perfekte kropp, må kvinner også ta hensyn til nok en komponent; feminin fremtoning. For å forsterke femininiteten bruker de en del tilbehør, som hårpynt, sminke, bekledning og

silikonimplantater. Videre mener Choi at kvinnelige bodybuildere representerer en gruppe kvinner som motstår den erkentpiske femininiteten og tradisjonelle standarder; de har valgt hvordan de vil at kroppen deres skal se ut, uansett hvilket syn det samfunnet de lever i har på kropp. Choi fant også at det er stor forskjell på hvordan kvinnelige og mannlige bodybuildere blir framstilt i media. Kvinnene blir ofte avbildet halvnakne og i seksuelle eller utfordrende posisjoner, hvor håpet er å fremstille dem som feminine. Dette fører heller til en seksuell objektivering av disse idrettskvinnene som trekker fokus bort fra prestasjonene og forsterker det tradisjonelle synet; at mannlige atleter er de virkelige atleter. De mannlige utøverne blir satt mer pris på, det kan man for eksempel se av pengepremierforskjeller i Ms og Mr Olympia (bodybuildingkonkurranse).

5.2 Artikkel 2: Living the paradox: Female Athletes Negotiate Femininity and Muscularity

(Krane, Choi, Baird, Aimar & Kauer, 2004).

Denne artikkelen tar sikte på å finne ut hvordan kvinnelige idrettsutøvere forener og forholder seg til sosiale forventninger knyttet til det å være idrettsutøver og det å være feminin. Hvordan kombinere det å være kvinne, les feminin, med en muskuløs kropp, hvor muskuløs kropp forbindes med maskulinitet og det mannlige kjønn? Deltakerne inkluderte representanter fra flere idretter, fra en amerikansk høyskole, men av interesse for denne oppgaven var en fotballspiller, en rugbyspiller og to ishockey-spillere, da disse idrettene kan synes å være mannsdominerte og med et maskulint hegemoni.

Resultatene fra artikkelen viser at deltakerne konkluderer med at det feminine, kvinnelige kroppsidealet er et urealistisk ideal. Og for disse kvinnene er femininitet motsatsen til idrett (på grunn av oppførsel) og de ser på egen kropp som det motsatte av dagens kulturelle ideal. De forbinder femininitet med ord som petit, "jentete", stille, nett, ren, mens atletisk og muskuløs assosieres gjerne med aggressiv, utadvendt og svett som igjen forbindes med maskulinitet, noe som ikke er akseptert nettopp fordi det assosieres med manndighet og maskulinitet.

Man fant at disse sunne og friske atletene har en del bekymringer knyttet til kropp og utseende; kroppsfett og kroppsvekt. De fleste ville ikke bygge muskler, det blir sett på som mandig og ufeminint.

Videre fortalte deltakerne at de føler seg annerledes enn "normale" jenter, eller ikke-atleter. Gjennom utseende og oppførsel mener de at de er mer lik gutter og ikke lik jenter. Spesielt gjennom utseende med muskuløs og sterk kropp som er akseptert i idrettsmiljøet, men ikke på den sosiale og kulturelle arenaen, hvor de etterstreber en mer feminin oppførsel. En av deltakerne sier: " Hvis du er en idrettsutøver, må du forandre deg til en helt annen når du forlater banen" (egen oversettelse). Denne forskjellen ble forsterket gjennom nødvendig næringsinntak og den sosiale handlingen shopping, hvor stadige forsøk på å finne klær som passet var en påminner om annerledesheten. Likevel klarte de å være stolt over det de drev med. Å ha fokus på arbeidsinnsatsen de la ned, å bli verdsatt på grunn av ferdigheter og prestasjoner framfor utseende, gjorde at de følte seg mer selvstendig, sterk og uavhengig. De så heller nytten og fordelene ved å være "sterk og stor", framfor å se seg selv som unormale kvinner.

5.3 Arikkel 3: Femininity and muscularity: Accounts of seven women body builders

(Grogan, Evans, Wright & Hunter, 2004).

Artikkelen er ute etter å finne hva som blir sagt om sosial støtte for bodybuilding.

Kvinner er objekter, og blir kritisert når de ikke samsvarer med det man tror er foretrukket av menn. Presset til å være slank kommer fra samfunnet og media, men også jevnaldrende og familie. Hvordan kan kvinnelige bodybuildere motstå dette presset? Deltakerne var sju kvinnelige bodybuildere fra Storbritannia, alle deltok eller hadde deltatt i konkurranser.

Kvinnene i denne undersøkelsen rapporterte om konstante kommentarer angående utseende og kroppen deres, dette gjorde at mange gikk i store, formløse klær til vanlig. De mente også at menn føler seg truet av musklene deres, og dette ble de styrket av, det følte bra. Som nevnt så fikk de ofte tilbakemeldinger på kroppen, men de ignorerte negative reaksjoner fra folk utenom bodybuildermiljøet, for de forstår ikke fullt og helt hva sporten går ut på. De bestemte

sin egen referansegruppe hvis meninger er av betydning, nemlig andre bodybuildere. Dette er folk som forstår, og betyr noe for en, som respekterer utøveren for den en er og gjør. Disse bodybuilderkvinnene beskrev seg selv som "de andre" og annerledes. Og de satte seg selv utenom den tradisjonelle slankheten ved at de hadde et klart bilde på hvordan idealkroppen skulle se ut; atletisk, tonet og sunn. Å se flere muskulære kvinner gjorde at andre turte å gå samme vei og utsatte seg for denne kroppskulturen og etter hvert internaliserte bodybuilding. Likevel valgte de en feminin tilnærming (ved å kalle idealkroppen tonet, atletisk, sunn) og kunne ikke bli altfor stor siden den akseptable graden av muskler er begrenset. Kanskje er man litt påvirket av den dominerende feminine diskursen likevel. Når det kom til de indre følelsene følte disse kvinnene seg mer sexy etter de begynte med bodybuilding, de var stolte over sine trente og muskulære kropper. De følte også at de hadde et bedre sex-liv. Og ved en økende grad av muskler følte de seg mer selvsikre og fikk mer selvtillit og følelse av kontroll over kroppen sin og livene sine generelt.

5.4 Artikkel 4: (Un)Disciplined Bodies: A Foucauldian Analysis of Women's Rugby

(Chase, 2006).

Denne artikkelen søker å forstå kompleksiteten hos kvinnelige rugbyspillere når det gjelder kropp og fysikk. Kroppsdiskurser beskriver den kvinnelige rugby-spillerkroppen som en mannlig kropp, hvor kvinner motsår den ideelle feminiteten. Gjennom kroppen utfordrer disse kvinnene disse diskursene om tradisjonell og feminin kropp, og gjennom denne sporten kan det oppstå nye diskurser. 94 rugbyspillende kvinner deltok i denne undersøkelsen.

Det er en aggressiv, krevende kontaktsport og flere av deltakerne ble sett på som *for* fysiske eller aggressive i andre idretter. Fysisk styrke, slåssvillig, høyt temperament, aggressivitet er egenskaper som beskriver utøverne i denne sporten. Og ønsket om fysiske utfordringer og fysisk kontakt synes å være gjennomgående momentet hos kvinnene som deltok i denne undersøkelsen. Rugby tillot disse kvinnene akkurat det, og lar dem eksperimentere med kroppen sin og utfolde seg på en måte som få andre idretter tillater.

Flere av kvinnene så på sin egen kropp som noe annet enn den typiske feminine kroppen og mener de utfordret de tradisjonelle grensene mellom kjønnene, gjennom "upassende" oppførsel og utseende. Vektoppgang ble her sett på som noe positivt hvor de fleste ønsket å bli større og sterkere og få mer muskler.

Flere hadde et endret syn på og tanker om egen kropp, og at sporten hadde "reddet" dem fra et sykelig syn på kroppen sin. De hadde blitt oppmerksomme på at å idealisere en supertynn, modellkropp ikke var bra for helsa.

Kollektivt følte de seg sterkere, mer selvsikker og mektige. Alle ville bli generelt sterkere, bygge mer muskler og gå opp i vekt, og de følte ikke de trengte å "skjule seg" for hverandre. I rugby er alle kroppstyper velkomne, og det er stor variasjon av kroppstyper innenfor sporten, som respekterer alle kvinner. Kvinnene som ikke var helt fornøyd med kroppene sine, klarte gjennom sporten, via laget og det sosiale samværet og støtten å "adoptere" et nytt syn på hvordan en kvinnekropp kan være og se ut.

5.5 Artikkel 5: An exploration of gender-role expectations and conflict among women rugby players

(Fallon & Jome, 2007).

Artikkelen ønsker å finne svar på hvordan kvinnelige rugbyspillere håndterer forventningene og konfliktene som oppstår når de er kvinner som deltar i en typisk maskulin sport.

Deltakerne opplever at de skal være tynne samtidig som de skal store, sterke og atletiske. De følte også at deltakelse i sporten automatisk gjorde dem til det motsatte av feminin og at mange så på dem som bifile eller lesbiske.

De gir begrepet feminin karakteristikk som vennlig, emosjonell og omsorgsfull, unngå skitt, ikke sloss, mens de beskrev seg selv, rugbyspillere, som selvsikker, konkurrerende, bitch, kald og hard. Ved at de gjorde det motsatte av det feminine, følte de at de ble oppfattet som mer maskuline, spesielt av sine kollegaer og venner. Når det gjaldt familie og lagspillere opplevde de mer støtte og respekt for idretten de drev, mens menn og spesielt mannlige trenere uttrykte sin motstand og misnøye med kvinnelige rugbyspillere (de mente kvinner ikke burde delta i en maskulin sport, hvor kvinner er mindreverdige atleter og kvinnesport er mindreverdige).

Fallon & Jome fant at det oppsto tre typer konflikter for disse kvinnene:

- Å ikke være feminin nok. Flere ble mistolket for å være menn, de mindre feminine kvinnene risikerte avvisning (fra menn) fordi de handlet utenfor foretrukne normer.
- Å skulle mestre både femininitet og maskulinitet. Mange av spillerne bruker tilbehør for å forsterke femininiteten. Mange profesjonelle kvinnelige rugbyspillere opplever et press for å bli oppfattet som hetero og feminin, som igjen attraktiviteten og har betydning for oppmerksomheten og sponsoravtaler.
- Å bli oppfattet som for feminin. Deltakerne fortalte at kvinner som blir oppfattet som for feminin må bevise i mye større grad at de kan spille rugby og være en del av den kulturen.

Videre fortalte deltakerne at mange hadde kommet fra andre idretter eller sosiale lag hvor de hadde opplevd avvisning fra jevnaldrende, men funnet støtte i rugbymiljøet, med sin aksepterende kultur for individuelle forskjeller. Her lærte de å identifisere seg med sine interne egenskaper, framfor de eksterne.

6.0 Diskusjon

I denne delen av oppgaven vil jeg diskutere de funn jeg har gjort meg i resultatdelen. Jeg vil se på konflikter og forventninger deltakerne møter. Jeg vil også se på de resultatene som dreier seg om syn på egen kropp og selvoppfatning blant deltakerne.

6.1 Forventninger

Funnene som er gjort i denne oppgaven illustrerer de mange forventningene som er knyttet til å være en idrettskvinne. Å være idrettskvinne er som å leve to forskjellige liv, ett hvor en er atlet og et hvor man er alt annet, det sosiale livet (Krane et al., 2004). Det er flere forventninger knyttet til disse rollene, forventninger om utseende, oppførsel og framtoning. Selv om kvinnelige bodybuildere forventes å være feminine, motstår de ganske mye den erketyriske feminiteten (Choi, 2003) og kvinnelige rugbyspillere forventes å være feminine utenfor banen og maskuline på banen (Krane et al., 2004). I følge Bourdieu er dette noe naturlig (2000). Det tradisjonelle spiller tydeligvis en viktig rolle, hvor utseende er ilagt veldig stor verdi. Dette kan henge sammen med identitetsskapingen; at gjennom kroppens utseende forteller vi andre hvem vi er (Lesjø, 2008).

At dommerne i bodybuilding-konkurranser ikke har noen referanserammer å dømme etter (Choi, 2003) vil i praksis bety at utøvernes egne synspunkter om hvorvidt utseende eller prestasjon skal ha betydning, er irrelevant.

Kvinner føler presset for å være slank fra samfunnet de lever (Grogan et al., 2004), samtidig opplever de at de må være "fit" og sterke på grunn av idretten (Fallon & Jome, 2007), i tillegg til disse forventningene skal de tilpasse seg arenavilkår definert av menn (Hovden, 2004). Dette er to forventninger som synes å være uforenelige, de blir sett på som maskuline i tilknytning til idretten sin, samtidig som de forventes å være feminine siden de er kvinner. Kvinnene opplever også at de må følge visse standarder for å virke attraktive for menn (Krane et al., 2004; Fallon & Jome, 2007; Chase, 2006). Dette bekrefter kanskje idretten som manns

domene, hvor mannssporten er malen på hvordan ting skal gjøres (Lesjø, 2008) og med bakgrunn i dette tolker menn det som sin fulle og hele rett til å dømme kvinnesporten ut i fra egne premisser.

Majoriteten av kvinnene som var deltakere i mine artikler beskriver seg selv som "de andre" og det de gjør som noe annerledes. De innfrir ikke til forventningene linket til feminitet. Forventningene deltakerne opplever kan være et resultat av det vestlige samfunnet vi lever i. Uansett hvor sterk og uavhengig en person kan være, kan en tilsynelatende aldri helt unnslipe samfunnets forventninger og normer. Når den feminine kvinnelige idealkroppen blir ilagt så stor verdi som den har blitt i den verden vi lever i, er det kanskje ikke så rart at mange strever for å oppnå den, eller nærme seg den i det minste. De aller fleste kvinnene mener at dette idealet står i kontrast til deres atletiske kropp (Krane et al., 2004; Grogan et al., 2004; Chase, 2006; Fallon & Jome, 2007). Denne distanseringen fra det tradisjonelle kvinnesynet kan være en start på en prosess hvor man produserer nye syn og tanker omkring hva som er kvinne og hvordan kvinner skal være og se ut. Ved å fremstå som kompetente, selvstendige og "nytenkende" deltakere i samfunnet (Aakvaag, 2008), som stritter imot tradisjonelle forventninger til kjønn, kan det være med på å bryte med de tradisjonelle, sosiale konstruksjonene omkring kjønn og skape nye ordninger. Altså, at ingen kropp er lik og det er i ulikhetene skjønnheten og attraktiviteten ligger.

6.2 Konflikter

Videre avdekker denne oppgaven en rekke konflikter som oppstår når kvinner entrer banen på "menns områder". Noen av konfliktene synes å oppstå på grunn av de motstridende forventningene knyttet til idrettskvinne og "vanlig" kvinne. Kvinner som driver med bodybuilding har ofte større og mer muskler enn menn og dette samsvarer ikke med de forventningene knyttet til kvinnelig feminitet (Larsson, 2001). Kvinnelige bodybuildere virker ikke å ta seg spesielt nær av dette, men opplever en del små komplikasjoner, som for eksempel kommentarer og blikk, når de befinner seg i situasjoner med lite klær på utenfor treningsmiljøet (Grogan et al., 2004). Et eksempel kan være på badeferie og man ikke kan skjule kroppen under store klær. Ut i fra resultatene trekker jeg den slutning at det virker som

om de kvinnelige bodybuilderne opplever flere konflikter knyttet til kroppens utseende sammenlignet med kvinnelige rugbyspillere. Dette kan være av den enkle grunn at deres kropp er mye mer muskulær og markert sammenlignet med andre idrettsutøvere. Noen konflikter kan også oppstå på grunn av forskjellene på reglene for kvinner og menn i bodybuilding, med tanke på restriksjonene for kvinnene (Choi, 2003). Når målet er å bygge muskler vil det nok være lettere for menn å oppnå dette, siden kvinner i tillegg må ta hensyn til feminin framtoning. Dette gjør det enklere for menn å oppnå sosial status eller sosial kapital i bodybuilding (Aakvaag, 2008).

På en annen side virker det som at kvinnene i rugbymiljøet oftere opplever linkingen til homofili. Noen av rugbyspillerne rapporterte at de hadde blitt mistolket som mann (Fallon & Jome, 2007). En deltaker sier: "...not what women are supposed to do.not how a women is supposed to behave.(...) The issue has a lot to do with the fact that I am playing rugby and associating with lesbians on a daily basis" (Chase, 2006). Kvinnen snakker om faren sin som ikke bryr seg om datteren blir skadet, vinner kamper og slikt, men heller bekymrer seg over at hun "menger" seg med lesber. Assosiasjonen mellom rugbykvinner og det å være lesbisk synes å være en typisk tanke. Med sine kompakte og velbygde kropper, kanskje flate brys og mindre synlig midje, heller de kanskje litt mer mot den mandige kroppen, og "slike" kvinner kan ofte oppleve at folk tror de er lesbiske.

Tidligere nevnte jeg at de aller fleste kvinnene her rapporterte at det de var og gjorde representerte motsatsen til femininitet. Dette skapte også en del konflikter for dem. Bodybuildere opplever en form for objektivisering av kroppen; når de blir avbildet blir de ofte avbildet i utfordrende posisjoner og med veldig lite klær på seg. Slik opplever man sjelden at menn blir (Choi, 2003). Når menn kommer å ser på kamper og konkurranser er det ofte for å se på kvinnene (Krane et al., 2004), ikke prestasjonene, og dette gjør at disse idrettskvinnene blir objekter for menns blikk. Kvinnene etterstreber en feminin oppførsel utenfor banen (ibid), med sminke, hår og klær (Grogan et al., 2004) og flørting med menn, spesielt for å ikke fremstå som lesbiske (Fallon & Jome, 2007). Dette kan være et resultat av den sterke sosiale forventningen at "kvinner skal se ut som og oppføre seg som kvinner" og at kvinnesport er annenrangs sammenlignet med mannssport, hvor de må bruke kropp og utseende for å trekke

tilskuere (Coakley & Pike, 2009). Kvinner skal være rolige, snille, omsorgsfulle og forståelsesfulle. Videre kan de gjerne se søte og vakre ut, være rene, "petite" med en slank kropp. Dette virker å tiltrekke og tilfredsstillende menn, og blir sett på som den attraktive kvinnen. Kanskje den typiske undertrykte kvinnen som levde for hundre år siden.

6.3 Selvoppfatning og syn på egen kropp

Ut i fra deres oppfatninger av sosiale normer og forventninger beskriver idrettskvinnene en kvinnelig feminin kropp som er ulik deres egen, hvor deres kropp er motsetningen til dagens kulturelle ideal (Krane et al., 2004) med sterke og muskuløse kropper. I sosiale settinger er det ikke så enkelt å være kvinne med en atletisk kropp, med motstridende forventninger som følger med det å være idrettskvinne og samtidig "sosial" kvinne. Når de driver med idrett er kroppen et akseptert og nødvendig "verktøy" for å prestere. Sagt på en annen måte synes feminin framtoning å være viktig når det kommer til kroppens utseende og oppførsel utenfor idrettens områder i større grad enn på banen. Rugbyspillernes aggressive, slåssvillige og "harde" væremåte harmoniserer ikke med typisk feminin oppførsel (Chase, 2006), derfor endrer de på den når de ikke spiller. Kvinnene oppfatter seg selv som aggressive, svette, utadvendte, og dette assosierer de med maskulinitet, som igjen ikke er sosialt akseptert for kvinner (Krane et al., 2004). Det viser bare betydningen av det mannlige hegemoniet i idretten og at kjønnsideologi står sterkt (Coakley & Pike, 2009; Lesjø, 2008). At idrett assosieres med menn og maskulinitet er "naturalisert" (Aakvaag, 2008) gjennom lang tid, og slik tankegang kan være vanskelig å kvitte seg med. På den andre siden har deltakerne et generelt positivt og sunt syn på kroppen sin. De har omfavnet den og dens funksjoner og forstått viktigheten av en trent og sunn kropp.

Likevel, trass i alle forventninger som ikke tilfredsstilles om å være feminin, se ut som en kvinne og oppføre seg som kvinne, har deltakerne et gjennomgående positivt syn på sin kropps *funksjoner* (Krane et al., 2004; Chase, 2006; Fallon & Jome, 2007). Selv om de ikke lever opp til de forventninger og krav knyttet til kjønnsideologien, hvordan atferd og oppførsel påvirkes av kjønn (Coakley & Pike, (2009), synes det ikke å virke essensielt. De er stolte over kroppen sin og det arbeide og kontroll som ligger bak (Krane et al., 2004), de føler seg mer

sexy nå, gjennom trening og forming av kroppen slik de vil ha den, og blir styrket av at menn føler seg truet: "(...) ...make comments like "I wouldn't mess with you" sort of thing" (Bodybuilder, i Grogan et al., 2004). Det gir en følelse av makt og at de ikke blir sett på som det svake kjønn. De føler seg mektige med sine sterke og sunne kropper (Chase, 2006). Bare det å drive med idrett kan virke positivt på selvoppfatningen, og vi ser her at kvinnene rapporterer flere positive tilbakemeldinger om selvfølelse og selvtillit. Det kan knyttes opp mot Duesunds utsagn om at mestring i idrett kan ha positiv virkning på selvbylde og selvoppfatningen (1995). Videre opplever kvinnene at de føler en form for kontroll over kroppen sin gjennom idretten. I det samfunnet vi lever i dag, med all utvikling i alle retninger, er det kanskje ikke så lett å oppleve at man har kontroll på noe. Da kan det gjøre godt for kropp og sinn å føle at man i alle fall har orden på noe, nemlig kroppen sin. Den kan man kontrollere. Denne kontrollen syntes viktig for spesielt bodybuildere med tanke på det overflodssamfunnet vi er en del av i dag (Grogan et al., 2004), hvor indre kontroll gjenspeiler en slags styrke, ved å kunne styre unna en lett tilgjengelig usunn livsstil. Kroppens utseende er et synlig bevis på hvordan man lever, og i ulike samfunn og kulturer er det ulike verdier som vektlegges (Lesjø, 2008). Intern kontroll har blitt verdifullt, fordi det symboliserer en vilje til å forme kroppen slik man vil, og når man føler man oppnår dette kan det føre til bedre selvtillit og en kan bli mer sikker på seg selv. Det som gjør at disse kvinnene virker så sterke, er at de har klart å endre fokus. I stedet for å alltid tenke på framtoning og utseende, har de klart å fokusere inn i seg selv (Chase, 2006; Krane et al., 2004), å tenke på det de gjør og presterer. Vi vet godt at utseende er viktig og det betyr mye i dag, men disse kvinnene har rett og slett bare valgt å fokusere på noe annet. De benekter det ikke, men tenker bare ikke over det. Denne måten å tenke på kan vise seg å være veldig lønnsom med tanke på å opparbeide seg et positivt selvbylde og en god selvoppfatning. Utviklingen av disse i "riktig" retning kan være vanskelig, og gjentaende tilbakemeldingers art har betydning for om man utvikler en positiv identitet og selvbylde eller negativ (Fallon & Jome, 2007). En skulle tro at kvinner i typiske mannsidretter kunne slite med dette, men det viser seg at de opplever kroppen sin og seg selv mye mer positivt enn ventet. Tidligere funn viser at kvinner som trener har en mer positiv oppfatning av egen kropp enn de som ikke trener og at fysisk mestring øker selvtilliten (Grogan et al., 2004).

For disse kvinnene, især rugbyspillerne, synes den sosiale støtten og tryggheten miljøet gir, å være veldig viktig for dem som personer og selvstendige individer. Rugbylaget fungerer som et fristed for kvinner som føler de er "annerledes" (Chase, 2006) og blir sett på som avvikere fra jevnaldrene (Fallon & Jome, 2007). I rugbymiljøet finner de støtte og får beskyttelse fra likesinnede og mennesker som deler samme verdier og interesser (Gjøsund & Huseby, 2007). Dette er behov som deltakerne kan ønske å få tilfredsstilt. Her blir ulike individer akseptert med sine ulike kropper og egenskaper (Fallon & Jome, 2007). Samtidig erkjenner de sine indre egenskaper knyttet til feminitet framfor å etterstrebe eksterne egenskaper knyttet til begrepet. Også for bodybuildere har det sosiale miljøet en del å si, men det virker å være et veldig fremtredende moment hos rugbyspillere, med lagmoral og samarbeid innad i laget. Et idrettslag som trener sammen flere ganger i uken og går gjennom vanskelige perioder sammen blir veldig sammensveiset og lagkameratene kan bli veldig viktige og betydningsfulle for hverandre. Nå er det ikke sagt at dette ikke skjer på treningsstudioet eller i konkurranser blant bodybuildere, men det er kanskje ikke så synlig der. Begge subkulturene representerer miljøer hvor kvinner i stor grad fritt kan trene og forme kroppen sin uten å bli sett ned på av andre. Ved å være en del av et fellesskap, med felles verdier, og få støtte fra dette, kan man drive idrett som utfordrer den tradisjonelle feminine oppfatningen av kvinne og kvinnekropp, og takle den kritikk som enn måtte komme.

Hvis vi ser på forskjeller mellom rugbyspillere og bodybuildere synes sistnevnte å være litt mer opptatt av sex og seksualitet (Choi, 2003; Grogan et al., 2004) sammenlignet med rugbyspillere. Bodybuilding dreier seg jo tross alt om å vise fram kroppen og musklene sine, så utseende teller en del mer her, sex-appeal er godt brukt i denne sporten. Derfor er det kanskje ikke så rart at feminitet vektlegges litt mer og betyr litt mer for bodybuildere enn rugbyspillere. Det har ingen ting å si for resultatet i en rugbykamp hvordan man har håret eller sminket seg. Det er også bodybuilderne som rapporterer om bedre sex-liv (Grogan et al., 2004), og med det viser de en annen side av kvinners seksualitet og attraktivitet. De har gjennom sporten utviklet et nytt syn på hva som kan være attraktivt, de attraktive er ikke lenger bare tynne, små kvinner med store pupper og stor rumpe. Rugbyspillerne på sin side virker å ha forkastet helt forventningen om feminitet under trening og konkurranser (Fallon

& Jome, 2007; Chase, 2006), men tar det kanskje litt igjen i det sosiale livet utenfor idretten gjennom annerledes oppførsel, sminkebruk og flørting med menn.

7.0 Konklusjon

De tradisjonelle forventningene om femininitet tilfredsstilles ikke av disse kvinnene. Dette er forventninger som samfunnet stiller og som bygger på tradisjonell kjønnsideologi. Menn er sterke og store, kvinner er små og svake, og dette gjenspeiles også i forventningene som stilles til idrettskvinnene i typiske mannsidretter. Likevel er det greit med en muskuløs og "fit" kropp så lenge det tilfredsstiller menns blikk.

De tilsynelatende motstridende forventningene som knyttes til deltakerne er vanskelige å tilfredsstille samtidig. Den vestlige dominerende kulturen med krav til kvinnene om å være feminin kan være vanskelig å forene med de forventningene som subkulturen stiller. Her formodes det at utøverne presterer i idretten sin, og til det trengs en fungerende, sterk og muskuløs kropp. Dette kan skape konflikter for utøverne, både karrieremessig og personlig. Ofte opplever de at de er en person på banen og en annen utenfor banen.

Når det gjelder kropp og selvoppfatning har deltakerne i denne undersøkelsen et utbredt positivt syn på sin egen kropp. Ved at de fokuserer på kroppens funksjoner og sine interne kvaliteter, løser de eventuelle konflikter som måtte oppstå i sammenheng med kropp og utseende. Det er bedre å bli verdsatt for sine indre egenskaper og idrettslige prestasjoner enn utseendet. Man kan se at betydningen av et sosialt fellesskap er viktig og har hatt betydning for at kvinnene har klart å endre og opprettholde et positivt syn på en sterk og muskuløs kropp, som skiller seg litt fra den tradisjonelt aksepterte kvinnekroppen.

Litteraturliste

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2011). *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene*. Oslo: Departementet

BBC. (2011). *Sepp Blatter's most famous gaffes*. Lokalisert 23.04.2013 på <http://www.bbc.co.uk/sport/0/football/15781405>

Borud, E. (2012, 16. januar). Bjørgen: -Neste år kler jeg på meg. *VG nett*. Lokalisert 15.03.2013 på <http://www.vg.no/sport/ski/langrenn/artikkel.php?artid=10075651>

Bourdieu, P. (2000). *Den maskuline dominans*. Oslo: Pax Forlag

Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2009, 2.utg.). *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Chase, L. F. (2006). (Un)Disciplined Bodies: A Foucauldian Analysis of Women's Rugby. *Sociology of Sport Journal*, 23(), 229-247. Lokalisert på <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38553fb3-93d7-4e09-8bc1-59f7231dcb8e%40sessionmgr110&vid=7&hid=120>

Choi, P. Y.L. (2003). Muscle matters: maintaining visible differences between women and men. *Sexualities, Evolution and Gender*, 5(2), 71-81. doi: 10.1080/14616660310001632554

Coackley, J. & Pike, E. (2009). *Sports in Society. Issues and Controversies*. Berkshire: McGraw-Hill Education

Dalland, O. (2012, 5.utg.). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag

Duesund, L. (1995). *Kropp, kunnskap og selvoppfatning*. Oslo: Universitetsforlaget

Engelsrud, G. (2007). *Hva er kropp?* Oslo: Universitetsforlaget

Fallon, M. A. & Jome, L. M. (2007). AN EXPLORATION OF GENDER-ROLE EXPECTATIONS AND CONFLICT AMONG WOMEN RUGBY PLAYERS. *Psychology of Women Quarterly*, 31(), 311-321. Lokalisert på

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38553fb3-93d7-4e09-8bc1-59f7231dcb8e%40sessionmgr110&vid=12&hid=120>

Føllesdal, D. & Walløe, L. (2000). *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget

Grogan, S., Evans, R., Wright, S. & Hunter, G. (2004). FEMININITY AND MUSCULARITY: ACCOUNTS OF SEVEN WOMEN BODY BUILDERS. *Journal of Gender Studies*, 13(1), 49-61. DOI: 10.1080/0958923032000184970

Gjøsund, P. & Huseby, R. (2009). *To eller flere... basiskunnskaper i gruppepsykologi*. Oslo: Cappelen Damm

Hovden, J. (2004). *Makt, motstand og ambivalens. Betydninger av kjønn i idretten*. Universitetet i Tromsø. Institutt for sosiologi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet. (Alta. HiF-rapport 2004:8. Dr.avh.)

Hvinden, B. & Gissing, R. (2005). *Sosial kapital*. [Norges forskningsråd] Lokalisert på http://www.forskningsradet.no/CSSStorage/Flex_attachment/8212021661.pdf

Jacobsen, D. I. (2010, 2.utg.). *Forståelse, beskrivelse og forklaring*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010, 4.utg.). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag

Kaasa, T. (2010). *Kroppsøving, kropp, identitet og selvoppfatning* (Masteroppgave).

Lokalisert på http://brage.bibsys.no/nih/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_13400/1/Kaasa%2c%20Tine%20v2010.pdf

Krane, V., Choi, P. Y.L., Baird, S. M., Aimar, C. M. Kauer, K. J. Living the paradox: Female athletes Negotiate Femininity and Muscularity. *Sex Roles*, 50(5/6), 315-329. Lokalisert på <http://search.proquest.com/docview/225367721/fulltextPDF?accountid=42560>

Larsson, H. (2001). *Iscenesättningen av kön i idrott. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Doktoravhandling. Stockholm: HLS forlag

Lesjø, J. H. (2008). *Idrettssosiologi. Sportens ekspansjon i det moderne samfunn*. Oslo: Abstrakt forlag

Liimakka, S. (2011). I Am My Body: Objectification, Empowering Embodiment, and Physical Activity in Women's Studies Student's Accounts. *Sociology of Sport Journal* 28(4), 441-460. Lokalisert på http://journals.humankinetics.com/AcuCustom/SiteName/Documents/DocumentItem/04_SJ_28-4_2011_0020_p441-460.pdf

NAIF. (s.a.). [Norsk lacrosse, reglement]. Lokalisert på <http://www.amerikanskeidretter.no/grener/LAX/Sider/reglement.aspx>

NTB (s.a.) sist lokalisert på <http://www.tv2.no/sport/vintersport/bjoergenmuskler-skaper-overskrifter-i-polen-3679339.html>

Paquette, M.-C. & Raine, K. (2004). Sociocultural context of women's body image. *Social science & medicine*, 59, 1047-1058. doi: 10.1016/j.socscimed.2003.12.016

Ringdal, K. (2007, 2.utg.). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Rjukan, T. H. (2009). *Prosjekt perfekt. Fysisk aktivitet, kroppsideal og kroppsbilde blant norske 18-19 åringer*.(Masteroppgave). Lokalisert på http://teora.hit.no/dspace/bitstream/2282/874/3/Master_thesis.PDF

Sharp, R. (2006). Football manager demands ban on women referees. *The Guardian*. Lokalisert 10.04.13 på <http://www.guardian.co.uk/uk/2006/nov/12/football.gender>

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2007). *Skolen som læringsarena; selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget

Store Norske Leksikon. (2005). *Identitet*. Lokalisert på <http://snl.no/identitet>

Tranøy, K. E. (2013). *Ideal*. Store Norske leksikon. Sist lokalisert på <http://snl.no/ideal>

TV2. (2012). *Rugby-landslag satser mot OL med nakenkalender*. Lokalisert 28.04.12 på <http://www.tv2.no/sport/ol/sommer-ol-2012/rugbylandslag-satser-mot-ol-med-nakenkalender-3841760.html>

Ulseth, A.-L. B. (2002). Rekreasjon eller prestasjon? Kvinner og menns begrunnelser for å trene. I: Seippel, Ø. (red). *Idrettens bevegelser. Sosiologiske studier av idrett i et moderne samfunn*. (s. 44-70). Oslo: Novus forlag

VG. (2012). *Bjørgen-muskler vekker oppsikt i Polen*. Lokalisert 15.03.2013 på <http://www.vg.no/sport/ski/langrenn/artikkel.php?artid=10075072>